

EXAMENTRAINING HAVO ENGELS

2026

Drs. H.G.A. Honders

Drs. L.L. Jongejans

Drs. J.H.F. Budding-Derks

Drs. S. van Haaren-van der Ster

L & M
educatief

© Uitgeverij L & M Educatief - Zeist, 2025

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door middel van fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Uitleen en/of verhuur met het oogmerk economisch of commercieel voordeel te behalen, is verboden, tenzij hiervoor voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever is verkregen.

Internet heeft een rol gespeeld bij de samenstelling van deze uitgave. Wij hebben daarbij getracht alleen gebruik te maken van rechtenvrij materiaal. Mocht u desondanks van mening zijn dat inbreuk is gemaakt op bij u berustende rechten, dan verzoeken wij u hierover contact met ons op te nemen binnen drie maanden na verschijning van deze uitgave.

Contactgegevens: Uitgeverij L & M Educatief, Slotlaan 210-C, 3701 GT Zeist (redactie), Slotlaan 201, 3701 GD Zeist; e-mailadres: info@examentrainingen.nl; website: www.examentrainingen.nl

Examentraining havo Engels 2026

INHOUD	pagina
Woord vooraf	4
Stappenplannen voor het maken van tweede fase-examens	6
De stappenplannen toegepast	10
Eindexamen vmbo-tl ('instapexamen')	28
Eindexamen havo 2023	58
Herexamen havo 2023	89
Eindexamen havo 2024	120
Herexamen havo 2024	146
Eindexamen havo 2025 (zonder uitwerkingen)	173
Herexamen havo 2025 (zonder uitwerkingen)	209
Uitwerkingen eindexamen vmbo-tl ('instapexamen')	237
Uitwerkingen eindexamen havo 2023	244
Uitwerkingen herexamen havo 2023	253
Uitwerkingen eindexamen havo 2024	262
Uitwerkingen herexamen havo 2024	271
Veelgebruikte formuleringen in meerkeuzevragen	279
Structuurwoorden	283
Scoresleutels	287

Woord vooraf

Met de komst van de tweede fase is behoefte ontstaan aan examentrainingen waarmee leerlingen zich zelfstandig en efficiënt op hun examen kunnen voorbereiden. Met dit als uitgangspunt is deze examentraining samengesteld.

Opzet

In deze examentraining treft u de aan:

- 1) De meest recente havo-examens en – als ‘instapoefening’ – een compleet vmbo-tl-examen, de meeste voorzien van uitwerkingen in het Nederlands, waarbij alle alternatieven – goed en fout – zijn uitgewerkt. ‘Van je fouten leer je’ is een gezegde en wij denken dat dit van toepassing is op deze vorm van uitleg.
- 2) Vocabulaire (‘Woordkennis’), aangeboden in overzichtelijke rijtjes met vertaling. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen woorden die vaak en die weinig voorkomen.
- 3) Stappenplannen voor het maken van alle soorten examenvragen, uitgewerkt aan de hand van voorbeelden.
- 4) Overzichten met formuleringen en structuurwoorden die vaak in meerkeuzevragen voorkomen, gerangschikt naar soort.
- 5) Twee examens zonder woordenlijsten en uitwerkingen: de eind- en herexamens van 2025.

Verantwoording

- ad 1) Deze examens kunnen door de leerling worden gemaakt en aan de hand van de uitleg geheel zelfstandig worden doorgewerkt, waarbij het boek de rol van de docent(e) grotendeels overneemt.
- Voordelen zijn:
- de leerling kan bij het controleren van zijn/haar werk de aandacht richten op de door hem/haar gemaakte fouten, hetgeen bij een klassikale bespreking minder goed mogelijk is;
 - de leerling die tussen verschillende alternatieven twijfelt kan per antwoord nog eens nalezen waarom de verschillende antwoorden goed of fout zijn;
 - de docent(e) kan tijd overhouden voor extra begeleiding van zwakke leerlingen of voor het behandelen van andere stof.

Om leesstrategieën te leren is het goed eerst te oefenen met een niet te moeilijk examen. Daarom is ook een compleet vmbo-gt-examen opgenomen.

Nieuw is de vermelding van de moeilijkheidsgraad van elk eindexamen, zowel per tekst als per vraag.

- ad 2) Het vocabulaire bij de uitgewerkte examens kan worden geleerd als aanvulling op een idioomboek. Hoe meer woorden bekend zijn, des te minder sprake er is van ‘paniekvoetbal’. Het aangebrachte onderscheid tussen belangrijk en minder belangrijk (gecursiveerd) idioom is daarbij een nuttig hulpmiddel.
- ad 3) De stappenplannen brengen structuur aan in het maken van examenvragen. Elke stap wordt toegelicht aan de hand van voorbeeldteksten en -vragen.
- ad 4) Deze handige overzichten helpen de leerling vraagsoorten te herkennen om zo vragen beter te beantwoorden en geven inzicht in de opbouw van een tekst. Het idioom uit de meerkeuzevragen kan worden geleerd. Het biedt de leerling al enig houvast, omdat de vraag dan in elk geval duidelijk is.
- ad 5) Deze examens komen tegemoet aan de behoefte aan examenteksten waarbij geen hulp beschikbaar is. De teksten kunnen ook voor toetsing worden gebruikt.

Wij wensen alle kandidaten veel succes met het eindexamen, en hopen met deze examen-training daarvoor een goede bijdrage geleverd te hebben.

We houden ons aanbevolen voor opmerkingen die tot verbetering van deze uitgave kunnen leiden en staan open voor opbouwende kritiek op onze werkwijze.

Zeist, zomer 2025,
De auteurs

Sheep ban threatens ancient grazing rights

by John Bingham, social affairs editor

1 IT IS one of the oldest surviving
commoners' rights in England, thought to
date back beyond the Norman Conquest,
but the custom of allowing sheep to roam
5 free in the Forest of Dean, Gloucestershire,
is set to become a crime.

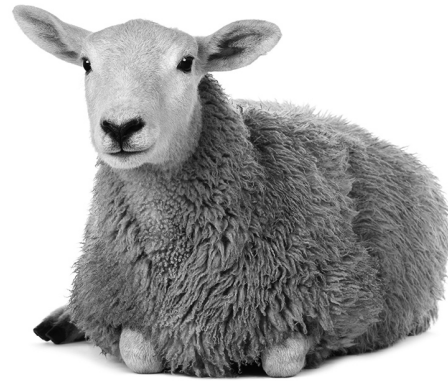
2 Forest of Dean district council has drawn
on controversial anti-social behaviour
legislation to rule that anyone allowing
10 sheep to "enter and remain" in Bream, the
area's largest village, will now face a fine of
up to £1,000. Introduced almost two years ago, Public Spaces Protection
Orders allow councils to ban specific activities within certain areas.

3 But the Manifesto Club, a group that campaigns against hyper-
15 regulation of daily life, has catalogued how the so-called "busybody's
charter" is being used in some areas to outlaw lucky charms, chalk
drawings, singing and even, in one case, carrying a golf bag. But if the
penalties, now out for consultation, come in for Bream it is thought it will
be the first time orders have been used to criminalise sheep.

4 20 After complaints of sheep nibbling rose bushes, baa-ing loudly and
leaving droppings, the council set up an "Irresponsible Shepherding
Scrutiny Task Group" to compile "evidence logs". However, local
shepherds believe some complaints are from new arrivals in the area's
"gentrification", many of whom ignore an unwritten rule to fence and gate
25 their gardens. They fear it could spell the end of rights enjoyed for
centuries which allow commoners in the "Hundreds of St Briavels" – the
traditional name for the Forest of Dean – to "turn out" or graze sheep
freely.

5 A protest is planned for Saturday.

Daily Telegraph, 2016

2p 35 Wordt met de volgende citaten 'anti-social behaviour legislation' (alineea 2)
bedoeld?

Noteer 'wel' of 'niet' achter elk nummer op het antwoordblad.

1 'Public Spaces Protection Orders' (alineea 2)

2 'busybody's charter' (alineea 3)

3 'Irresponsible Shepherding Scrutiny Task Group' (alineea 4)

4 'an unwritten rule to fence and gate their gardens' (alineea 4)

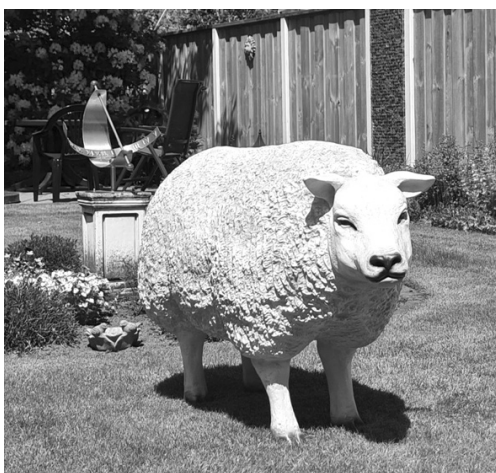
- 1p 36 What is one of the points made in paragraph 4?
- A People who have only just moved into the area seem to disrespect ancient traditions.
 - B Sheep are less of a nuisance in the Forest of Dean than they used to be many years ago.
 - C The district council is reluctant to take action against practices that are clearly illegal.
 - D The outcome of a local survey into the problem is based on inaccurate information.

'A protest is planned for Saturday.' (paragraph 5)

- 1p 37 Who would support this protest?
- A Forest of Dean district council (paragraph 2)
 - B the Manifesto Club (paragraph 3)
 - C new arrivals (paragraph 4)

👁 *Eye opener bij tekst 9*

Voor een goed begrip van deze tekst volgt hieronder een korte inleiding in het Nederlands.

In het dorpje Bream kan het zomaar gebeuren dat schapen de beplanting van je tuin opknabbelen, en dankbaar blatend wat organische mest achterlaten. Dat hele kudde daar vrij rondlopen heeft te maken met een oeroud gewoonterecht. Dat recht bepaalt dat eigenaren hun kudde op gemeenschapsgronden mogen laten grazen. En ja, daarbij gaat er weleens iets mis.

Sommige benadeelde bewoners – veelal nieuwkomers in het dorp – namen het echter niet, zich beroepend op een meer eigentijdse lokale verordening die het los laten lopen van schapen juist strafbaar stelt. De districtsraad bemoeide zich ermee, en daarnaast nog een groepering die zich verzet tegen betuttelende regelgeving. Wie uiteindelijk in Bream juridisch als 'het zwarte schaap' wordt aangemerkt, is nog onduidelijk. Wordt vervolgd.

Z.o.z.

Woordkennis bij tekst 9

In de woordenlijsten is onderscheid gemaakt tussen belangrijke woorden waarvan het nuttig is ze te kennen, en minder belangrijke woorden. De laatste zijn gecursiveerd.

Oefening

Bedek de linkerkolom. Zoek in de tekst de vertalingen van de woorden in de rechterkolom.

2	<i>commoners' right</i>	<i>het gewoonterecht om gebruik te mogen maken van gemeenschapsgronden, bijvoorbeeld voor begrazing</i>
3	<i>Norman Conquest</i>	<i>de succesvolle invasie en bezetting van Engeland vanuit het Franse Normandië onder leiding van Willem de Veroveraar in het jaar 1066</i>
6	to be set to	op het punt staan om
7	district council	districtsraad
	to draw on	gebruik maken van, putten uit
12	<i>Public Spaces Protection Order</i>	<i>Beschermingsbesluit Openbare Ruimte</i>
14	<i>hyper-regulation</i>	<i>overregulering, een teveel aan regeltjes en voorschriften</i>
15	<i>busybody's charter</i>	<i>vrijbrief voor bemoeials</i>
16	lucky charm	geluksbrenger
18	<i>out for consultation</i>	<i>ter beoordeling voorgelegd aan belanghebbenden</i>
19	order	verordening
22	scrutiny	toezicht, nauwgezet onderzoek
	<i>evidence log</i>	<i>bewijslogboek</i>
24	<i>gentrification</i>	<i>instroom van welgestelde mensen die leidt tot een karakterverandering van het gebied, 'yuppieficering'</i>
24	<i>to fence and gate</i>	<i>omheinen en van een hek voorzien</i>

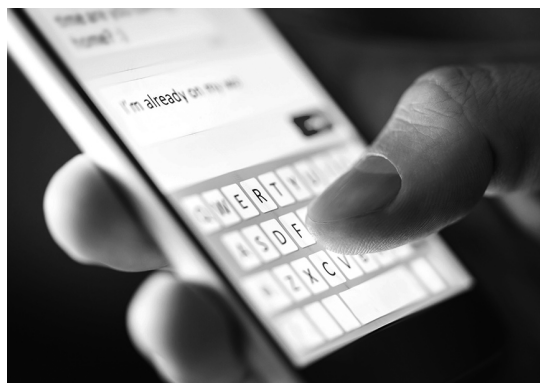

Tekst 10

Young people don't trust anyone who uses a full stop

adapted from an article by Hanna Frishberg

1 While older texters may consider the
period an innocent symbol that a
sentence has ended, digital natives
consider it a triggering form of
5 aggression. The punctuation problem
ignited over social media recently,
with Gen Z and millennials agreeing
that ending a sentence with a period is
overly hostile and, worse yet,
10 extremely uncool.

2 "Only old people or troubled souls put periods at the end of every
sentence," wrote digital culture journalist Victoria Turk in her book on
digital etiquette, *Kill Reply All*. "The thing is, in a messaging conversation,
a period is simply not necessary," she explained. "It's clear when you've
15 finished your thought already, so what function does the period fulfill?
39, using a period in messaging now looks rather emphatic, and can
come across as if you're quite cross or annoyed."

3 *Guardian* columnist Rhiannon Lucy Cosslett started a public
discussion on the issue. "Older people – do you realize that ending a
20 sentence with a full stop comes across as sort of abrupt and unfriendly to
younger people in an email/chat? Genuinely curious," she asked on
Twitter. Although the tweet was met with cries of ageism, her argument
has a point: In a 2015 study of 126 undergraduates, researchers at
Binghamton University found that texts containing periods were also
25 perceived as insincere.

4 The period's new, aggressive interpretation can also be used 40,
for comedic effect. "While periods at the end of sentences might be on a
downward slope, they can find themselves redistributed elsewhere, where
they can be placed very deliberately in order to add emphasis," Turk
30 wrote. This includes putting a period between every word, as in the
example she gives: "Just. Look. How. Emphatic. This. Is."

New York Post, 2020

- ‘The punctuation problem ignited over social media recently’ (alinea 1)
- 1p 38 In welke zin **verderop** in de tekst wordt duidelijk dat het onderwerp op social media verontwaardigde reacties opriep?
Citeer de eerste twee woorden van deze zin.
- 1p 39 Which of the following fits the gap in paragraph 2?
A As a result
B In the meantime
C On the other hand
- 1p 40 Which of the following fits the gap in paragraph 4?
A properly
B purposefully
C tactlessly

Woordkennis bij tekst 10

In de woordenlijsten is onderscheid gemaakt tussen belangrijke woorden waarvan het nuttig is ze te kennen, en minder belangrijke woorden. De laatste zijn gecursiveerd.

2	period	punt (aan het einde van een zin)
4	<i>a triggering form of</i>	<i>een manier om aan te zetten tot</i>
6	to ignite	ontbranden, oplaaie
9	overly	overdreven
16	emphatic	nadrukkelijk
17	cross	geïrriteerd, boos
	annoyed	boos, geërgerd
22	ageism	leeftijdscriminatie
25	insincere	onoprecht
29	deliberately	moedwillig, opzettelijk

Tekst 9 Uitwerkingen ‘Sheep ban threatens ancient grazing rights’

35 *Maximumscore 2 punten*

De vraag is of onderstaande begrippen verwijzen naar lokale wetgeving die gericht is op het plaatselijk tegengaan van asociaal gedrag. Waarmee concreet wordt bedoeld dat eigenaren in Bream schapen laten blaten, poepen en tuinen leegknabbelen.

- 1) Wel. Een PSPO is een voorbeeld van ‘anti-social behaviour legislation’ (r. 8-9) waarmee de aanwezigheid van schapen in Bream strafbaar wordt gesteld.
- 2) Wel. Met ‘vrijbrief’ wordt de PSPO uit regels 12-13 (en uit vraag 35-1 bedoeld, met ‘bemoeials’, de klagers die de schapen willen weren.
- 3) Niet. Letterlijk: *Taakgroep voor Toezicht op Onverantwoord Schapenhoeden*. Dit is een taakgroep van de overheid, geen wetgeving.
- 4) Niet. Een *ongeschreven regel* is geen wetgeving.

Punten: Bij vier goed 2 punten; bij drie goed 1 punt; bij twee of minder goed 0 punten.

36 A Een van de punten genoemd in alinea 4 is dat *mensen die recent in het gebied kwamen wonen* (r. 23: ‘new arrivals’), *de oude tradities aan hun laars lijken te lappen* (r. 24-25: ‘ignore ... their gardens’). De schapenboeren stellen dat de klagers eerst hun tuinen moeten omheinen.

- ⊖ Uit niets blijkt dat (B) *schapen minder hinderlijk zijn in het Forest of Dean dan vele jaren geleden*, (C) *de districtsraad geen trek heeft om actie te ondernemen tegen praktijken die duidelijk illegaal zijn*, of dat (D) *het resultaat van een plaatselijk onderzoek naar het probleem gebaseerd is op onnauwkeurige informatie*.

37 B Het geplande protest is tegen de afschaffing van ‘rights enjoyed for centuries’ (r. 25-26), ofwel het recht om ‘graze sheep freely’ (r. 27-28). Dat protest kan op de steun rekenen van de Manifesto Club, die het ‘*criminaliseren van schapen*’ (r. 19) zeker zal zien als een vorm van de pietluttige regelgeving waar ze zo op tegen zijn (r. 14-15: ‘hyper-regulation of daily life’).

- ⊖ De (A) *districtsraad van het Forest of Dean* (r. 7) heeft de PSPO uitgevaardigd en zal er niet zelf tegen protesteren, terwijl de (C) *nieuwe bewoners* (r. 23) niet zullen protesteren tegen het weren van de schapen uit het dorp. Hun tuinen zouden er immers wel bij varen.

Tekst 10 Uitwerkingen ‘Young people don’t trust anyone who uses a full stop’

38 *Maximumscore 1 punt*

- ‘Although the’ (r. 22).

Toelichting: Dat er verontwaardigde reacties waren, blijkt uit ‘cries of ageism’ (r. 22). Sommige mensen voelden zich gediscrimineerd op basis van hun leeftijd. Dit omdat er blijkbaar iets mis was met hun gewoonte een punt te plaatsen aan het eind van een zin.

- 39 **A** Een structuurwoord maakt het verband duidelijk tussen het voorafgaande en het vervolg. Hier: de punt heeft totaal geen functie bij het sms'en (r. 15) *met als gevolg* dat wie nog steeds wél punten zet, te nadrukkelijk (als boos of geërgerd) overkomt (r. 16-17).
- ☹ Het bovenstaande verband van feit en gevolgtrekking laat geen ruimte voor (B) *ondertussen* of (C) *anderzijds*. Zie A.
- 40 **B** Het gaat hier om het *doelgerichte* gebruik van de punt: het creëren van een komisch effect. De punt wordt in dat geval opzettelijk (r. 29: 'deliberately') gebruikt op allerlei plekken in de zin – zoals in regel 31 – voor 'comedic effect' (r. 27).
- ☹ Bewust punten zetten op willekeurige plekken is grappig bedoeld. Dit gebruik is dus niet (A) *zoals het hoort* of (C) *tactloos*.

Tekst 11 The tricks bosses play at interviews

41 *Maximumscore 2 punten*

- Ruth Cornish.
- Claire McCartney.

Toelichting: Ruth Cornish vermeldt dat de genoemde werkgeverstrucjes 'unethical, discriminatory and even unlawful' (r. 27-28) zijn, en 'the same types of people' (r. 28) bevoordelen. Die eenheidsworst benadeelt de 'diversity or inclusion' (r. 29) van je personeelsbestand. Claire McCartney ziet 'ways that are much more based on evidence' (r. 36) dan de eerder in de tekst genoemde werkgeverstrucjes.

Eindcijfer

In de scoresleutel achter in dit boek kun je aflezen welk cijfer je hebt behaald bij een bepaald aantal punten.

Scoresleutels (vervolg)

punten	2022	2022	2023	2023	punten	2022	2022	2023	2023
	I	II	I	II		I	II	I	II
50	-	-	-	-	27	6,2	6,5	6,2	6,3
49	-	-	-	-	26	6	6,3	6	6,1
48	-	-	-	-	25	5,8	6,1	5,8	5,9
47	10	10	10	-	24	5,6	5,9	5,6	5,7
46	9,8	9,9	9,8	10	23	5,4	5,7	5,4	5,5
45	9,6	9,8	9,6	9,8	22	5,2	5,5	5,2	5,3
44	9,4	9,7	9,4	9,6	21	5	5,3	5	5,1
43	9,2	9,5	9,2	9,4	20	4,8	5,1	4,8	4,9
42	9	9,3	9	9,2	19	4,6	4,9	4,6	4,7
41	8,9	9,2	8,9	9	18	4,4	4,7	4,4	4,5
40	8,7	9	8,7	8,8	17	4,3	4,6	4,3	4,3
39	8,5	8,8	8,5	8,6	16	4,1	4,4	4,1	4,1
38	8,3	8,6	8,3	8,4	15	3,9	4,2	3,9	3,9
37	8,1	8,4	8,1	8,2	14	3,7	4	3,7	3,7
36	7,9	8,2	7,9	8	13	3,5	3,8	3,5	3,5
35	7,7	8	7,7	7,8	12	3,3	3,6	3,3	3,3
34	7,5	7,8	7,5	7,7	11	3,1	3,4	3,1	3,2
33	7,3	7,6	7,3	7,5	10	2,9	3,2	2,9	3
32	7,1	7,4	7,1	7,3	9	2,7	3	2,7	2,8
31	6,9	7,2	6,9	7,1	8	2,5	2,8	2,5	2,6
30	6,7	7	6,7	6,9	7	2,3	2,6	2,3	2,4
29	6,6	6,9	6,6	6,7	6	2,1	2,4	2,1	2,2
28	6,4	6,7	6,4	6,5	5	2	2,3	2	2

Toelichting

Voor elke goed beantwoorde meerkeuzevraag(-invul)vraag krijg je 1 punt en voor elke open vraag maximaal het bij de vraag vermelde aantal. Afhankelijk van het examen kun je ten hoogste 46-47 punten behalen. Om je cijfer te bepalen zoek je je score op in de kolom 'punten'. Het cijfer lees je vervolgens af in de kolom van het betreffende examen.